

діяльність» Закон України від 18 лютого 1992р. №2135–12 // Відомості Верховної Ради України. 1992. №22. Ст. 303. 7. «Про міліцію»: Закон України від 20 грудня 1990р. №565–12 // Відомості Верховної Ради України. 1991р. №4. Ст. 20. 8. «Про Службу безпеки України» Закон України від 25 березня 1992 р. №2229–12 // Відомості Верховної Ради України. 1992. №27. Ст. 382. 9. Інструкція щодо організації діяльності штатних підрозділів дізнання у системі МВС України та взаємодії їх з іншими службами органів внутрішніх справ у розкритті та розслідуванні злочинів: Затв. наказом МВС України від 29 грудня 1995р. №880. 10. Інструкція з організації діяльності органів досудового слідства в системі МВС України та взаємодії їх з іншими структурними підрозділами органів внутрішніх справ України у розкритті та розслідуванні злочинів: Затв. наказом МВС України від 31 жовтня 2002р. №1100. 11. Погорецький М.А. Межі доручень слідчого органу дізнання про проведення оперативно-розшукових заходів // Право України. 2000. №9. 12. Дознание в органах внутренних дел / Под ред. Чувилёва А.А. М., 1986. 13. Михеєнко М.М., Шибіко В.П., Дубинський А.Я. Науково-практ. коментар Кримінально-процесуального кодексу України. К., 1997. 14. Синеокий О.В. Виды следственных и следственно-оперативных групп: сравнительный анализ // Государство и право. 1997. №1.

Надійшла до редколегії 10.06.04

С.В. Краснокутський

ОЗНАКИ ТА ЦІЛІ НЕДЕРЖАВНОЇ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Багато держав у світі при забезпеченні правопорядку і безпеки покладаються не тільки на державні правоохоронні органи та спецслужби, але і на недержавних суб'єктів правоохоронної діяльності.

Це пояснюється тим фактом, що держава не в змозі повністю забезпечити своїми силами безпеку всіх функціонуючих в суспільстві систем. Як відзначає Ю. Адашкевич, частка працівників недержавних правоохоронних структур у ряді країн світу, які зайняті в індустрії забезпечення безпеки, коливається від 50 до 80 відсотків від загального числа осіб, що професійно займаються боротьбою із злочинністю [1, с.51].

Необхідність забезпечення безпеки підприємців, захисту їх економічних інтересів від протиправних посягань зумовили появу в Україні недержавного сектора правоохоронної діяльності.

У свою чергу, ефективне здійснення недержавної правоохоронної діяльності залежить від: 1) глибини і фундаментальності науково-теоретичних розробок, що лежать в її основі; 2) місця і ролі, які відводяться недержавним правоохоронним організаціям в єдиній правоохоронній системі; 3) цілей, які поставлені перед недержавними правоохоронними структурами.

Оскільки на сьогодні в Україні юридична природа недержавної правоохоронної діяльності досконально не вивчена, що, в свою чергу, позначається на рівні розвитку відповідного законодавства¹; актуальним є вивчення питання про ознаки недержавної правоохоронної діяльності та цілі, поставлені перед нею.

---

¹ В Україні дотепер порядок здійснення приватної детективної й охоронної діяльності законодавчо не врегульовано.

Практичне значення досліджуваного питання полягає у вивченні можливостей недержавних правоохоронних суб'єктів у сфері забезпечення економічної безпеки держави і суспільства, боротьби і профілактики правопорушень у цій сфері.

На нашу думку, аналіз недержавної правоохоронної діяльності неможливий без дослідження питання про юридичну природу правоохоронної діяльності в цілому.

Не дивлячись на те, що поняття «правоохоронна діяльність» було введено в науковий обіг в 50–60-х рр. ХХ ст., воно ще не є сталим¹. Й дотепер дня навколо нього йдуть активні суперечки і висловлюються різні думки.

При характеристиці поняття «правоохоронна діяльність» важливо мати на увазі, що сьогодні існує досить поширена тенденція вкладати в нього вкрай обмежений зміст. У літературі під правоохоронною діяльністю розуміється діяльність компетентних державних правоохоронних органів, направлена на боротьбу із злочинністю і іншими правопорушеннями [4, с.103]².

В той же час сфера охорони права значно ширша, ніж сфера боротьби із злочинністю або порушеннями громадського порядку. Право повинне охоронятися не тільки від подібних антигромадських явищ, але й інших проявів протиправності, спроб недозволено обмежити або зловмисно ущемити будь-які права і законні інтереси людини.

На нашу думку, найвдалішим з існуючих в даний час є визначення «правоохоронної діяльності», запропоноване К.Ф. Гуценко. Під нею він розуміє таку державну діяльність, яка здійснюється з метою охорони права спеціально уповноваженими органами шляхом застосування юридичних заходів впливу у суворій відповідності із законом і при неухильному дотриманні встановленого ним порядку [6, с.7]³.

В історії нашої держави правоохоронна діяльність завжди асоціювалася з діяльністю, здійснюваною органами державної влади, тому в переважній більшості визначень робиться акцент на тому, що ця діяльність є винятковою прерогативою держави. Проте з появою ринкової економіки і приватного сектора правоохорони, як її найважливішої складової, з'явилася теоретична необхідність у виділенні недержавного різновиду правоохоронної діяльності, суть якої полягає в забезпеченні безпеки і охороні прав підприємництва, що значно ширше, ніж просто боротьба із злочинністю і правопорушеннями⁴.

---

¹ Уперше воно згадується в роботах І.С. Самощенко [2, с.390]. і П.Т. Василенкова [3, с.288].

² На думку Л.Ф. Кваці, основними видами правоохоронної діяльності є слідча, дізнавальна, оперативно-розшукова, адміністративно-правова, кримінально-виконавча, судова [5, с.7].

³ У науковій літературі зазначається, що до числа «правоохоронних органів» відносяться державні органи й громадські організації, які всією своєю діяльністю на основі закону й у відповідних формах на демократичних принципах покликані забезпечувати законність і правопорядок, захист прав й інтересів громадян, трудових колективів, суспільства й держави, припиняти правопорушення й застосовувати державний примус і суспільний вплив до осіб, що порушують законність і правопорядок [7, с.9].

⁴ На думку П.В. Іванова, приватна охоронна діяльність – це комерційна діяльність підприємств, спеціально створених для надання охоронних послуг на підставі ліцензій

Враховуючи сказане, можна виділити наступні ознаки недержавної правоохоронної діяльності:

1) така діяльність здійснюється лише за допомогою застосування юридичних заходів впливу, які визначені рамками конкретного закону або нормативно-правового акту. До них відносяться заходи попередження, запобіжні заходи та заходи адміністративно-процесуального забезпечення. Наприклад, у разі здійснення злочину відносно клієнта охоронне агентство має право припиняти і затримувати злочинців;

2) заходи юридичного впливу, що застосовуються, повинні строго відповідати приписам закону або іншого правового акту (наприклад, договору). Тільки закон або інший правовий акт можуть служити підставою застосування конкретного заходу юридичного впливу і чітко визначати його зміст. Відступ від розпорядження закону, під яким би то не було приводом і в якому б то не було напрямку повинен вважатися актом беззаконня, несутим з діями по охороні прав і свобод;

3) реалізується у встановленому законом порядку з дотриманням певних процедур;

4) реалізація покладається, перш за все, на спеціально створювані підприємства, що пройшли державну реєстрацію і одержали ліцензію на право здійснення цієї діяльності. Порядок одержання ліцензії на здійснення підприємницької діяльності в сфері надання охоронних послуг в Україні регламентований у п.2 Інструкції МВС України «Про порядок видачі суб'єктам підприємницької діяльності ліцензій по наданню послуг, пов'язаних з охороною державної, колективної й приватної власності, монтажем, ремонтом і профілактичним обслуговуванням засобів охоронної сигналізації» № 534 від 30.08.1993 р. (zareєстрована в Міністерстві юстиції України 10.09.1993 р., № 132). Комплектуються ці підприємства відповідним чином підготовленими фахівцями – особами, що мають, знання у галузі юриспруденції, криміналістики і інших дисциплін, та які пройшли спеціальну підготовку. Організація таких підприємств регламентована різного роду нормативними актами. Все це в сукупності направлено на забезпечення оперативності, обґрунтованості, законності і справедливості рішень про застосування заходів, направлених на охорону прав від допущених або передбачуваних правопорушень, що приймаються цими органами;

5) недержавна правоохоронна діяльність здійснюється відповідно до принципів, що притаманні правоохоронній діяльності: принцип законності, принцип поваги прав людини, принцип оперативності прийняття рішень у рамках компетенції правоохоронного органа, принцип комплексного використання сил і засобів, наявних у розпорядженні правоохоронних органів.

Таким чином, під недержавною правоохоронною діяльністю слід розуміти діяльність, що здійснюється з метою захисту юридичних і фізичних осіб від порушень або протиправних обмежень їх прав і законних інтересів, спеціально створеними для цього підприємствами, діючими на оплатній

органів внутрішніх справ, за допомогою збройної охорони майна фізичних й юридичних осіб [8, с.21]

договірній основі, використовуючи спеціальні сили, засоби та методи у суворій відповідності із законом і неухильному дотриманні встановленого ним порядку.

Розглядаючи питання про цілі недержавної правоохоронної діяльності, необхідно відзначити, що загальною і основною метою як для державних, так і для недержавних правоохоронних органів є боротьба з правопорушеннями і підтримання правопорядку.

Цілями, що характерні для недержавної правоохоронної діяльності, є:

1) задоволення суспільних потреб в забезпеченні безпеки суб'єктів підприємницької діяльності; 2) забезпечення стабільності функціонування ринкової економіки; 3) попередження правопорушень в економічній сфері; 4) забезпечення і відновлення добросовісної репутації суб'єктів підприємництва; 5) отримання суб'єктами недержавної правоохоронної діяльності прибутку. Недержавні правоохоронні структури є комерційними організаціями, а тому, задовольняючи суспільні потреби у сфері безпеки, вони одержують прибуток, який витрачається на матеріально-технічне оснащення недержавної правоохоронної діяльності (придбання зброї, спецтехніки спецзасобів), навчання, підвищення кваліфікації співробітників тощо.

Таким чином, якщо державні правоохоронні органи здійснюють контроль за дотриманням законів в цілому, то недержавні охоронні структури, здійснюючи свою професійну діяльність, захищають приватні інтереси.

Список літератури: 1. Адашкевич Ю.Н. Безопасность предпринимательства. В каком направлении идти? //Безопасность: Информационный сборник. 1994. № 3(19). 2. Самошенко И.С. Правоохранительная функция советского государства – важнейшее средство обеспечения законности: Дисс... канд. юрид. наук. М., 1955. 3. Василенков П.Т. Советские государственные органы и их классификация: Дисс... канд. юрид. наук. М., 1950. 4. Мельник М.І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність: навч. посіб. К., 2002. 5. Кваша Л.Ф. Негосударственные субъекты правоохранительной деятельности в Российской Федерации: Дисс...канд. юрид. наук: 12.00.02. М., 1996. 6. Гуценко К.Ф. Ковалев М.А. Правоохранительные органы. М., 1996. 7. Григонис З.П. Правоохранительные органы: Уч. для вузов. Спб., Питер, 2002.

Надійшла до редколегії 29.07.04

К.В. Юртаєва

ЗЛОЧИНИ МІЖНАРОДНОГО ХАРАКТЕРУ: З ЧОГО ВСЕ ПОЧАЛОСЯ

Поширення транснаціональної злочинності є актуальною проблемою сьогодення. Вона є неминучим наслідком глобалізації світових економічних, політичних, культурних відносин та значного пожвавлення міграційних процесів на планеті, які відбулися у ХХ ст. У результаті світ став взаємопов'язаним настільки, що країнам варто разом вирішувати питання загальної безпеки, прямою загрозою для якої є транснаціональна злочинність.

Вирішенню питанням протидії транснаціональній злочинності присвятили свої роботи багато відомих іноземних та вітчизняних криміналістів. Серед них Ф. Ліст, А. Прінс, Г. Ван Гаммель, К. Сальдана, В. Пелла, Ф.Ф. Мартенс, А.Н. Трайнін, Ю.О. Решетов, Л.Н. Галенська, І.І. Карпець,